

Vergaderjaar 2009–2010

31 482

Cultuursubsidies 2009–2012

Nr. 48

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 16 september 2009

Met deze brief informeer ik uw Kamer conform mijn toezegging van 18 november 2008¹ over de voortgang van mijn beleid op het gebied van cultuurparticipatie, in het bijzonder over het nieuwe Fonds voor Cultuurparticipatie. Daarbij zal ik ondermeer ingaan op het advies van de Raad voor Cultuur over het beleidsplan van het fonds. Tot slot informeer ik uw Kamer over de voortgang van het SCP onderzoek naar de toekomst van de kunstbeoefening.

Visie op cultuurparticipatie

In zijn beleidsprogramma *Samen werken, samen leven* heeft het kabinet zijn ambities op het gebied van cultuurparticipatie uitgesproken. Het kabinet streeft een divers kunstaanbod en een divers publieksbereik na; het wil cultuurparticipatie actief stimuleren; cultuureducatie heeft een prominente plaats in het onderwijs- en cultuurbeleid; specifieke aandachtsgebieden bij dit alles zijn amateurkunstbeoefening en volkscultuur.

Het belang van een brede deelname aan het culturele leven kan nauwelijks worden onderschat. Voor individuen, maar ook voor de samenleving als geheel. Culturele ontplooiing is sterk verbonden met identiteit, met binding en met zingeving. Maar wat daaraan vooraf gaat is dat mensen zich aangetrokken voelen tot een kunstwerk, plezier beleven aan het spelen in een theatervoorstelling, aan het zingen in een band, of genieten van een gebouw of landschap.

In *Kunst van Leven* heb ik cultuurparticipatie gemarkeerd als een van de hoofdlijnen van het cultuurbeleid. Ik wil bereiken dat elke Nederlander toegang heeft tot goede voorzieningen op het gebied van kunst- en cultuurbeoefening. Een brede toegang tot cultuur is niet mogelijk zonder goede ondersteuning voor amateurkunst en volkscultuur en zonder cultuureducatie als vast onderdeel in het onderwijs. De instrumenten die

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2008–2009, 31 700 VIII nr. 40.

ik inzet om deze doelen te bereiken zijn een tienpuntenplan cultuurparticipatie en het nieuwe Fonds voor Cultuurparticipatie. In het kader van het tienpuntenplan heb ik onder andere de Cultuurkaart voor het voortgezet onderwijs geïntroduceerd en heb ik een programma leesbevordering gestart. Deze onderwerpen vallen buiten het bereik van deze brief.

Zoals ik in mijn brief over culturele diversiteit van 24 april 2009¹ heb ik gesteld is mijn cultuurbeleid een inclusief beleid dat zich richt op alle Nederlanders. Van het Fonds voor Cultuurparticipatie verwacht ik dat het deze inclusieve benadering toepast en aandacht houdt voor nieuwe ontwikkelingen, met name onder jongeren in de grote steden. Ik heb uw Kamer toegezegd dat ik dit najaar nog een brief over diversiteit zal uitbrengen.

Fonds voor Cultuurparticipatie

Met de oprichting van het Fonds voor Cultuurparticipatie is een belangrijke volgende stap gezet in het voortdurende streven om de cultuurparticipatie te stimuleren. De oprichting van het fonds vond mede plaats op advies van de Raad voor Cultuur om een zelfstandig fonds voor amateurkunst en cultuureducatie in te richten². Na een periode van twee Actieplannen Cultuurbereik (2001–2008), waarbij gemeenten, provincies en rijk samenwerkten om de cultuurdeelname te vergroten is nu een apart fonds ingericht. Hiermee wordt cultuurparticipatie stevig verankerd binnen de culturele basisinfrastructuur. Zonder overigens daarmee andere fondsen van hun plicht te ontslaan aandacht aan publieksbereik en educatie te besteden!

Met mijn brieven van 13 november 2007³ en 15 april 2008⁴ heb ik uw Kamer geïnformeerd over de oprichting van het op dat moment nog geheten «Programmafonds cultuurparticipatie». Sindsdien is er veel werk verzet. Het fonds is formeel opgericht per 1 januari 2009 en zal per september 2009 verhuizen naar Utrecht. Afgelopen voorjaar is het beleidsplan bij mij ingediend (zie bijlage 1)⁵. Op 21 juli 2009 heeft de Raad voor Cultuur hierover een advies uitgebracht (zie bijlage 2)⁵.

Ik ga akkoord met de hoofdlijnen uit het beleidsplan van het Fonds voor Cultuurparticipatie. Met het fonds worden nog prestatieafspraken gemaakt. Bovendien zal volgend jaar in het kader van het visitatietraject, evenals bij de andere fondsen, een evaluatie plaatsvinden. In het geval van het Fonds voor Cultuurparticipatie zal deze evaluatie met name over de oprichtingsperiode gaan.

Per 1 januari 2010 worden de nieuwe regelingen van het fonds, die zijn opgesteld op basis van het beleidsplan, van kracht. In het jaar 2009 voert het fonds nog twee «oude» overgangsregelingen uit, voor amateurkunst en cultuureducatie. Deze zijn overgenomen van het voormalige Fonds voor amateurkunst en podiumkunsten (FAPK) en de Mondriaan Stichting.

Hieronder informeer ik u aan de hand van de regelingen en programma's van het fonds over de laatste stand van zaken. Ook zal ik ingaan op enkele punten uit het advies van de Raad voor Cultuur.

Regelingen en programma's Fonds voor Cultuurparticipatie

Mijn opdracht aan het Fonds voor Cultuurparticipatie luidde om de actieve deelname van burgers aan cultuur te stimuleren. Het fonds stelt zich ten doel meer mensen te laten meedoen en de faciliteiten voor deze mensen te verbeteren. Er zijn drie thema's benoemd: amateurkunst, cultuur-

¹ Tweede kamer, vergaderjaar 2008–2009, 31 482, nr. 34.

² Innoveren, participeren!, Advies agenda cultuurbeleid & culturele basisinfrastructuur, Raad voor Cultuur, maart 2007.

³ Tweede Kamer, vergaderjaar 2007–2008, 28 989, nr. 58.

⁴ Tweede kamer, vergaderjaar 2007–2008, 28 989, nr. 74.

⁵ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

educatie en volkscultuur. Amateurkunst wordt breed opgevat. Er kan ook gedacht worden aan musea of archieven die amateuronderzoekers ondersteunen. Cultuureducatie is van belang voor de overdracht van kennis en traditie en voor talentontwikkeling.

Het fonds wil het nieuwe aandachtsgebied volkscultuur verder ontwikkelen en deze laagdrempelige vorm van cultuurparticipatie ondersteunen.

Om zijn doelstelling te bereiken heeft het fonds twee regelingen en twee stimuleringsprogramma's ontwikkeld. Met de stimuleringsprogramma's wil het fonds de zichtbaarheid van de amateurkunstsector vergroten en een betere aansluiting van vraag en aanbod bewerkstelligen. Tot slot zijn door het ministerie van OCW aan het Fonds voor Cultuurparticipatie 28 instellingen op het terrein van cultuurparticipatie overgedragen. Deze instellingen ontvangen subsidie tot en met 2012. De nieuwe aanvraagprocedure voor meerjarige subsidies op het terrein van cultuurparticipatie in de periode 2013–2016 zal door het fonds worden uitgevoerd.

Het totale budget van het fonds voor cultuurparticipatie is 25 miljoen euro in 2009 en 31 miljoen euro in de jaren 2010 tot en met 2012.

Evenals de Raad voor Cultuur ben ik positief over de ambities van het fonds en vind ik het beleidsplan een goede vertaling van de ambities uit *Kunst van Leven*. Er zijn diverse actoren op het gebied van cultuurparticipatie: Nederlands Centrum voor Volkscultuur, Cultuurnetwerk Nederland, Erfgoed Nederland en Kunstfactor zijn de belangrijkste. De Raad voor Cultuur wijst op het belang van een goede afstemming en het maken van heldere afspraken over taken en verantwoordelijkheden. Ik ben het hiermee eens en zal gedurende deze subsidieplanperiode hiervoor zorg dragen.

Regelingen

1) Regeling cultuurparticipatie voor provincies en gemeenten

Met de regeling cultuurparticipatie voor provincies en gemeenten 2009–2012 wil het fonds de lokale structuur voor amateurkunst, cultuureducatie en volkscultuur versterken. De regeling bouwt voort op het Actieplan Cultuurbereik (2001–2008) en kent een budget van 13,9 miljoen euro. Dit bedrag wordt gematcht door gemeenten en provincies.

In november 2008 hebben 35 grote gemeenten en de 12 provincies een aanvraag binnen deze regeling ingediend. Deze plannen zijn door het fonds beoordeeld en na goedkeuring door het fonds zijn aan de deelnemende overheden middelen voor vier jaar verstrekt.

Cultuureducatie blijkt in vrijwel alle plannen van gemeenten en provincies een essentieel onderdeel te zijn. Daarbij wordt veelal ingezet op amateurkunst en de versterking van de samenwerking tussen cultuur en onderwijs. Jongeren zijn de meest genoemde doelgroep maar ook amateurkunstverenigingen worden gestimuleerd meer leden te werven.

Ook op het terrein van volkscultuur worden veel nieuwe initiatieven ontplooid door gemeenten en provincies. Ik kom hier later op terug.

2) Plusregeling voor amateurs en culturele instellingen

Met de subsidie aan landelijke voorbeeldprojecten in het kader van de plusregeling wil het fonds een bijdrage leveren aan duurzame ontwikkeling van de kwaliteit en diversiteit van amateurkunst, cultuureducatie en volkscultuur. Het gaat hierbij om een regeling voor projectsubsidies waarmee het fonds ontwikkeling en dynamiek teweeg wil brengen in het aanbod van actieve cultuurparticipatie. In het kader van de plusregeling wil het fonds ook projecten ondersteunen die een bredere kennis over en

waardering voor volkscultuur bewerkstelligen als ook projecten die op een vernieuwende en creatieve wijze verbindingen leggen met bestaande tradities en patronen.

Het budget van de plusregeling is 4,5 miljoen euro, waarvan 0,5 miljoen voor volkscultuur.

Programma's

1) Programma «Er zit muziek in ieder kind»

Het programma «Er zit muziek in ieder kind» richt zich op actieve muziekbeoefening door kinderen. Het fonds en ook het veld hebben de ambitie om op termijn alle kinderen in Nederland in de gelegenheid te stellen om actief aan muziek te doen. Daartoe wil het fonds lokale samenwerkingsverbanden (pilotprojecten) stimuleren op het gebied van actieve muziekbeoefening. Daar kunnen zowel muziekscholen, amateurverenigingen als professionele orkesten aan deelnemen. Inspirerende voorbeelden zijn het Leerorkest Amsterdam Zuid Oost en Music Matters in Rotterdam. Het fonds werkt bij de ontwikkeling van dit programma nauw samen met het veld o.m. Kunstfactor, Muziek Centrum Nederland, maar ook gemeenten en provincies. Het budget voor het programma «Er zit muziek in ieder kind» is 0,5 miljoen euro in 2009 en 3 miljoen euro in de jaren 2010 tot en met 2012.

De Raad voor Cultuur is van mening dat de ambitie van het fonds zijn reikwijdte te boven gaat; de capaciteit van het fonds en de beschikbare middelen zijn volgens de raad ontoereikend om een landelijk dekkend programma voor muziek op te zetten.

Ik erken dat het fonds niet het vermogen heeft om in de komende jaren zelfstandig alle kinderen in Nederland te bereiken. Ik verwacht echter dat het fonds vanuit zijn rol als aanjager heel goed in staat zal zijn om vernieuwende aanpakken te ondersteunen die als doel hebben om uiteindelijk te realiseren dat muziek voor ieder kind bereikbaar zal zijn. Ik merk ook op dat de ambitie van het fonds onderdeel is van een bredere beweging binnen de muzieksector om de aandacht voor muziek op jonge leeftijd te vergroten.

Tot slot adviseert de raad om ook vanuit het onderwijsbeleid een stimuleringsprogramma voor muziek te starten. In het licht van de kwaliteitsagenda die met het primair onderwijs is overeengekomen, en die toegespitst is op het verbeteren van het onderwijs in taal en rekenen, ligt een subsidieprogramma ten behoeve van de stimulering van muziekeducatie in dit stadium niet voor de hand.

Het fonds heeft een duidelijke keuze gemaakt door in te zetten op muziekeducatie en ik ondersteun deze keuze. Muziek doorkruist alle talen en culturen en opent deuren die anders gesloten blijven.

2) Programma «Het beste van twee werelden»

Met het stimuleringsprogramma «Het beste van twee werelden» wil het fonds een impuls geven aan de samenwerking tussen amateurs en professionals. Dit programma is gericht op het aangaan van een duurzame betrokkenheid van culturele instellingen bij amateurs. Deze betrokkenheid kan bestaan uit financiële samenwerking, een ambitie om nieuwe doelgroepen te bereiken of de inbreng van amateurs in reguliere programma's.

Inhoudelijk zullen de projecten die vanaf 2010 binnen dit programma ondersteund gaan worden zich richten op de artistieke ontwikkeling van de amateurkunst en -cultuur, het verbeteren van faciliteiten (zoals podia, koorbegeleiding.) of de doorstroming van talentvolle amateurs op het

gebied van urban arts, circustheater en creative design naar kunstvakonderwijs. Het budget voor het programma «Het beste van twee werelden» is 0,5 miljoen euro in 2009 en 2,5 miljoen euro in 2010 tot en met 2012.

Professionele kunst en amateurkunst kunnen niet zonder elkaar. Veel amateurproducties – weet ik uit eigen ervaring – worden voor een deel door professionals verzorgd. Zo zijn de orkestleden en de solisten bij een koor professionals, net als de dirigent, terwijl de koorleden amateurs zijn. Tegelijk bestaat een groot deel van het publiek van de professionals uit amateurs. In *Kunst van Leven* heb ik erop gewezen dat een hoge top niet mogelijk is zonder een brede basis. Iedere professional is ooit als amateur begonnen. Ik ben ervan overtuigd dat het programma «Het beste van twee werelden» volop kansen biedt om verbindingen te leggen waar beide partijen beter van worden.

Volkscultuur

Volkscultuur heeft alles te maken met identiteit en het geven van uiting hieraan. Maar meer dan dat kan volkscultuur ook bijdragen aan gemeenschapsgevoel. In een wereld die steeds groter wordt, komt steeds vaker de vraag op wie wij zelf zijn. Een deel van het antwoord op die vraag ligt besloten in volkscultuur. Tegelijkertijd biedt volkscultuur tal van mogelijkheden om op een laagdrempelige wijze cultureel actief te zijn.

Op verzoek van uw Kamer gaf ik eerder het Meertensinstituut opdracht een definitie op te stellen. Deze luidt: «volkscultuur verwijst naar het geheel van cultuuruitingen die als wezenlijk worden ervaren voor specifieke groepen, steeds onder verwijzing naar traditie, verleden en nationale, regionale en lokale identiteiten.» Deze definitie zal ik aanhouden bij de ontwikkeling van het beleid op dit terrein.

Het Fonds voor Cultuurparticipatie wil een stimulerende rol vervullen op het gebied van volkscultuur en zet de komende jaren in op faciliteren, kennis opbouwen en het toegankelijk maken van deze kennis. Het fonds werkt samen met het Nederlands Centrum voor Volkscultuur, het Meertensinstituut, Erfgoed Nederland en de Mondriaanstichting aan een essaybundel ten behoeve van het cultuurpolitieke debat en de beleidsontwikkeling op het gebied van volkscultuur. De Boekmanstichting inventariseert op verzoek van het fonds het beleid op het terrein van volkscultuur in andere Europese landen. De essaybundel en de inventarisatie zijn later dit jaar gereed.

Zoals eerder aangegeven maakt volkscultuur deel uit van de regeling cultuurparticipatie voor gemeenten en provincies en van de plusregeling. In de aanvragen is aandacht voor de culturele biografie (o.a. verhalen van inwoners over hun stad of regio) en lokale canons (waarin tradities, geschiedenis en identiteit van regio's worden opgenomen). Dit illustreert dat volkscultuur leeft, zeker op lokaal niveau. Een mooi voorbeeld is Flevoland. Deze provincie kiest voor een hedendaagse invulling van het begrip volkscultuur. Jongeren brengen subculturen en de bijbehorende verhalen van verschillende generaties door middel van interviews in beeld en bundelen deze op een website.

Binnen de plusregeling stelt het fonds een bedrag van 0,5 miljoen euro beschikbaar voor bijzondere pilotprojecten op het gebied van volkscultuur. De raad adviseert om de middelen die gereserveerd zijn voor deze projecten toe te voegen aan de programma's voor amateurkunst en cultuureducatie. De raad is van mening dat het onvoldoende duidelijk is welke activiteiten hiervoor in aanmerking komen. Hoewel het inderdaad lastig kan zijn om scherpe onderscheiden te maken wil ik de aparte

aandacht voor volkcultuur toch handhaven. Nederland heeft nog geen echte beleidstraditie als het gaat over volkscultuur. Ik wil dat het jonge beleidsterrein de mogelijkheid krijgt zich verder te ontwikkelen. Ik verwacht van het fonds dat zij met de monitoring apart aandacht besteedt aan de geboekte resultaten op dit onderwerp.

Aangrenzend aan het onderwerp volkscultuur wil ik uw Kamer melden dat ik nog dit jaar mijn standpunt zal bepalen ten aanzien van toetreding van Nederland tot het Unesco-verdrag *Bescherming immaterieel cultureel erfgoed* en u daarover zal informeren.

Onderzoek toekomst kunstbeoefening

In het licht van de ambitie van het Fonds voor Cultuurparticipatie om de voorzieningen voor cultuurparticipatie te verbeteren meld ik uw Kamer graag de voortgang van het op verzoek van uw Kamer¹ gestarte onderzoek naar de toekomst van de kunstbeoefening. Het doel van dit onderzoek is om een gefundeerd en objectief beeld te krijgen van de behoeften van de kunstbeoefenaar in de toekomst. Het SCP doet in opdracht van OCW onderzoek naar de bestaande mogelijkheden die de beoefenaar heeft, de trends in de beoefening, de rolverdeling tussen overheden en de beleving van dit alles door de beoefenaar zelf. Eind 2009 worden de eerste resultaten besproken in een werkgroep van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, het Interprovinciaal Overleg, sectorinstituut Kunstfactor, branchevereniging Kunstconnectie, het Fonds voor Cultuurparticipatie en OCW. In het voorjaar van 2010 komt deze werkgroep met aanbevelingen aan het bestuurlijk overleg tussen VNG, IPO en OCW. De officiële publicatie is in april 2010 beschikbaar. De presentatie van de publicatie aan sector en belanghebbenden is tevens de start van een brede discussie over de toekomstbestendigheid van de voorzieningen in het licht van de behoeften van de kunstbeoefenaar in de toekomst.

Tot slot

Het moge duidelijk zijn dat het Fonds voor Cultuurparticipatie een vliegende start heeft gemaakt. Ik zie uit naar de resultaten in de komende jaren.

In mei dit jaar verscheen het SCP rapport *Cultuurbewonderaars en cultuurbeoefenaars*. Het rapport is in opdracht van OCW opgesteld en beschrijft trends in cultuurdeelname en mediagebruik van de Nederlandse bevolking tussen 1995 en 2007. Het algemene beeld is dat het goed gaat. In vergelijking met andere Europese landen is de cultuurparticipatie in Nederland hoog. Desalniettemin zijn er ook punten van aandacht, bijvoorbeeld het gegeven dat de interesse voor populaire cultuur toeneemt terwijl de belangstelling voor traditionele kunsten als klassieke muziek en ballet terugloopt. Hoewel deze zaken buiten het bereik van deze brief vallen, hebben zij zeker mijn aandacht. Mochten deze ontwikkelingen zich verder doorzetten dan zullen ze gevolgen hebben voor het te voeren beleid in de toekomst.

Ik zie in de SCP rapportage de eerste voorzichtige signalen dat het beleid dat in de afgelopen tien jaar is gevoerd om de cultuurdeelname te vergroten, met name onder jongeren, de eerste vruchten begint af te werpen. Ik zie hierin een aansporing om de komende jaren onverminderd in te blijven zetten op een zo breed mogelijke deelname aan het culturele leven.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
R. H. A. Plasterk

¹ Tweede Kamer vergaderjaar 2007–2008, 31 200 VIII, nr. 112.